

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะงานที่พึงประสงค์ของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลศูนย์ โดยใช้เทคนิคการวิจัยแบบเคลฟาย ในการรวบรวมความคิดเห็นที่เป็นฉันทามติของผู้เชี่ยวชาญ 3 กลุ่ม ได้แก่ พยาบาลวิชาชีพระดับบริหาร นักวิชาการด้านการบริหารการพยาบาล และพยาบาลวิชาชีพระดับปฏิบัติการ จำนวน 29 ท่าน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามวิธีการวิจัยแบบเคลฟาย จำนวน 3 รอบ โดย

แบบสอบถามรอบที่ 1 เป็นแบบสอบถามชนิดปลายเปิด (Open ended form) เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ข้อมูลที่ได้ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิเคราะห์ ได้ลักษณะงานที่พึงประสงค์ 80 ลักษณะงาน

จากนั้นนำมาสร้างเป็นแบบสอบถามรอบที่ 2 ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับความคิดเห็น จำนวน 80 ข้อ และแบบสอบถามรอบที่ 3 เป็นแบบสอบถามที่ใช้ข้อความเดียวกับรอบที่ 2 แต่มีการปรับข้อความบางข้อให้ชัดเจนขึ้น โดยคงความหมายเดิมและจำนวนข้อเท่าเดิม เพิ่มตำแหน่งมัธยฐาน (Median) พิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) และคะแนนคำตอบที่ผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านได้ตอบในรอบที่ 2 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ ซึ่งในการวิจัยนี้จะใช้เกณฑ์ความคิดเห็นสอดคล้องกันของผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาจากค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ไม่เกิน 1.50 ผลต่างระหว่างมัธยฐานกับฐานนิยมไม่เกิน 1.00 และความสำคัญของลักษณะงานในระดับมากที่สุด พิจารณาจากค่ามัธยฐานมากกว่า 4.50 ผู้วิจัยถือว่า ลักษณะงานนั้นเป็นลักษณะงานที่พึงประสงค์ของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลศูนย์ ที่มีความสำคัญในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับสถานการณ์และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของระบบสุขภาพไทยในอนาคต ซึ่งจะได้นำเสนอเป็นรูปแบบของการบรรยาย ดังต่อไปนี้

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า ลักษณะงานที่พึงประสงค์ของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลศูนย์ ที่ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกัน มีจำนวน 80 ลักษณะงาน จำแนกเป็นรายด้านได้ 6 ด้าน และในจำนวน 80 ลักษณะงานนี้ เป็นลักษณะงานที่ผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นว่ามีความสำคัญในระดับมากที่สุด

สุด มี 48 ลักษณะงาน อีก 32 ลักษณะงานเป็นลักษณะงานที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่ามีความสำคัญในระดับมาก ซึ่งจะได้เสนอตามลำดับความสำคัญของลักษณะงาน ในแต่ละด้าน ดังนี้

1. ลักษณะงานด้านความมีทักษะที่หลากหลาย ประกอบด้วย 15 ลักษณะงาน

ลักษณะงานที่มีความสำคัญในระดับมากที่สุด มี 8 ลักษณะงาน ได้แก่

- 1) งานที่ตรงกับความรู้ ความสามารถ ความรับผิดชอบของตนเอง
- 2) งานที่ใช้ทักษะ องค์ความรู้ของการพยาบาล/ศาสตร์ร่วมสาขามาประยุกต์ใช้
- 3) งานที่ต้องมีการพัฒนาศักยภาพของตนเองอยู่ตลอดเวลา
- 4) งานที่ต้องมีการศึกษาค้นคว้าอย่างต่อเนื่อง
- 5) งานที่ใช้ศาสตร์และศิลปะทางการพยาบาลอย่างชัดเจน
- 6) งานที่ต้องใช้ทักษะความสามารถ ความชำนาญหลาย ๆ ด้าน
- 7) งานที่ทำทลายความสามารถของการพยาบาล
- 8) งานที่เปิดโอกาสให้ฝึกความเชี่ยวชาญอย่างสม่ำเสมอ

ลักษณะงานที่มีความสำคัญในระดับมาก มี 7 ลักษณะงาน ได้แก่

- 1) งานที่มีความยาก/ซับซ้อนต้องใช้ความสามารถพิเศษในวิชาชีพ
- 2) งานการพยาบาลเฉพาะทาง
- 3) งานที่หลากหลายตามสภาพปัญหาและความต้องการของผู้ใช้บริการ
- 4) งานที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ไม่ซ้ำซาก จำเจ
- 5) งานที่ต้องมีการประเมินตนเองเพื่อการพัฒนาหน่วยงาน
- 6) งานที่เปิดโอกาสให้ได้เข้าร่วมประชุมกับผู้บริหารระดับสูง
- 7) งานที่ไม่ยุ่งยาก/ซับซ้อนจนเกินไป

2. ลักษณะงานด้านความสำคัญของงาน ประกอบด้วย 20 ลักษณะงาน

ลักษณะงานที่มีความสำคัญในระดับมากที่สุด มี 13 ลักษณะงาน ได้แก่

- 1) งานที่แสดงถึงจริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพและเคารพในสิทธิผู้ป่วย
- 2) งานที่ได้รับการพิทักษ์สิทธิจากผู้บังคับบัญชา/องค์กรวิชาชีพ
- 3) งานที่เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการพัฒนางาน
- 4) งานที่มีการตั้งเป้าหมายเชิงพัฒนาอย่างชัดเจน
- 5) งานที่มีระบบทำให้พยาบาลมีโอกาสร่วมสัมพันธภาพเชิงบังคับกับผู้ป่วยและครอบครัว
- 6) งานที่เกี่ยวข้องกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพของผู้บริหาร
- 7) งานที่มีขอบเขตและแนวทางปฏิบัติกำหนดไว้ชัดเจน

- 8) งานบริการด้านวิกฤต/ฉุกเฉิน ช่วยเหลือผู้ป่วย ให้ได้รับความปลอดภัย
 - 9) งานที่อยู่บนพื้นฐานของข้อมูลและความเป็นจริง
 - 10)งานให้บริการสุขภาพด้วยความเสมอภาค
 - 11)งานที่ทำให้บุคคลหายเจ็บป่วย มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
 - 12)งานที่มีกฎหมายวิชาชีพรองรับ
 - 13)งานที่เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการกำหนดข้อปฏิบัติต่าง ๆ
- ลักษณะงานที่มีความสำคัญในระดับมาก มี 7 ลักษณะงาน ได้แก่

- 1) งานที่มีความสำคัญ มีผลต่อชีวิตของผู้อื่น
- 2) งานที่มีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบาย เป้าหมายขององค์กร
- 3) งานสอน/เป็นที่ปรึกษาให้กับพยาบาลจบใหม่
- 4) งานนิเทศ ติดตามช่วยเหลือให้การพยาบาล
- 5) งานที่มีการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้จนเกิดประโยชน์สูงสุด
- 6) งานวิเคราะห์ความต้องการให้เหมาะสมกับอัตรากำลัง
- 7) งานให้การดูแลผู้ป่วยเรื้อรัง

3. ลักษณะงานด้านความมีเอกลักษณ์ของงาน ประกอบด้วย 12 ลักษณะงาน

ลักษณะงานที่มีความสำคัญในระดับมากที่สุด มี 7 ลักษณะงาน ได้แก่

- 1) งานที่มีบรรยากาศ/สิ่งแวดล้อมการทำงานที่ดีทั้งผู้ร่วมงาน ผู้บังคับบัญชาและทรัพยากรที่เพียงพอ
- 2) งานที่มีการปฏิบัติในลักษณะร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมประเมิน และร่วมพัฒนา
- 3) งานที่ต้องมีการวิเคราะห์แบบองค์รวม โดยผสมผสานการปฏิบัติการพยาบาลทั้ง 4 มิติ คือ ส่งเสริม ป้องกัน รักษา และฟื้นฟูสภาพ
- 4) งานที่มีการสร้างรูปแบบการบริการพยาบาลแบบใหม่
- 5) งานเป็นผู้จัดบริการด้านสุขภาพของบุคคล ครอบครัวและชุมชน ในเขตรับผิดชอบอย่างชัดเจน ต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม
- 6) งานที่มีโอกาสได้ทำเป็นทีมสหสาขาวิชาชีพ
- 7) งานที่ตอบสนองมาตรฐานวิชาชีพ

ลักษณะงานที่มีความสำคัญในระดับมาก มี 5 ลักษณะงาน ได้แก่

- 1) งานบริการเชิงรุก
- 2) งานที่สามารถปฏิบัติได้ตรงตามมาตรฐานที่กำหนด
- 3) งานที่ต้องร่วมดำเนินการกับประชาชนและองค์กรท้องถิ่น

- 4) งานที่ปฏิบัติการข้างเตียงผู้ป่วยในโรงพยาบาล (Bedside nursing care)
- 5) งานที่สังคมเห็นประโยชน์

4. ลักษณะงานด้านความมีเอกสิทธิ์ในการทำงาน ประกอบด้วย 14 ลักษณะงาน

ลักษณะงานที่มีความสำคัญในระดับมากที่สุด มี 8 ลักษณะงาน ได้แก่

- 1) งานที่ต้องใช้กระบวนการตัดสินใจ
- 2) งานที่ให้อิสระในการคิดสร้างสรรค์งานใหม่ และปฏิบัติอย่างชัดเจน
- 3) งานสอน ให้ความรู้ แนะนำถึงสาเหตุปัญหาและการปฏิบัติในการดูแลสุขภาพ

แต่ผู้รับบริการ

- 4) งานที่ต้องผนวกความเป็นมาตรฐานวิชาชีพกับเทคโนโลยี สารสนเทศใหม่ ๆ

ในปัจจุบัน

- 5) งานบันทึกทางการแพทย์ที่ครบถ้วน ถูกต้อง ทันเวลาและเป็นปัจจุบัน

- 6) งานกำหนดรูปแบบทางการแพทย์ให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจ และสังคม

ปัจจุบัน

- 7) งานที่ผู้ปฏิบัติได้รับการเสริมพลังอำนาจจากผู้บังคับบัญชา

- 8) งานออกแบบระบบ/Integrate งานให้มีความง่ายต่อการปฏิบัติ

ลักษณะงานที่มีความสำคัญในระดับมากที่สุด มี 6 ลักษณะงาน ได้แก่

- 1) งานที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ดำเนินการในทีมงานพัฒนาต่างๆ

- 2) งานประยุกต์ใช้นวัตกรรมใหม่ๆ

- 3) งานที่ผู้ปฏิบัติได้มีโอกาสเป็นเจ้าของงาน

- 4) งานที่ขยายขอบเขตหน้าที่ ความรับผิดชอบเพิ่มมากขึ้น

- 5) งานเป็นผู้ประสานงาน/เป็นที่ปรึกษาแก่ผู้ร่วมงาน/ผู้ร่วมวิชาชีพ

- 6) งานที่ผู้ปฏิบัติได้เป็นตัวแทนของพยาบาล ในด้านบริหารจัดการระบบบริการ

พยาบาล

5. ลักษณะงานด้านผลสะท้อนกลับของงานจากตัวงาน/ผู้รับผลงาน/ผู้ร่วมงาน ประกอบด้วย 11 ลักษณะงาน

ลักษณะงานที่มีความสำคัญในระดับมากที่สุด มี 7 ลักษณะงาน ได้แก่

- 1) งานที่มองเห็นผลลัพธ์ มีหลักฐานการปฏิบัติที่มีมาตรฐาน ครบคลุม

- 2) งานบริการที่มีการประเมินภายใต้เกณฑ์ชี้วัดอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม

- 3) งานบริหารความเสี่ยง เพื่อลดโอกาสความเสียหายและสิ่งไม่พึงประสงค์

- 4) งานที่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลและโรงพยาบาล

- 5) งานสร้างสรรค์ เพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายโรงพยาบาล
- 6)งานที่ตอบสนองเป้าหมายร่วม โดยให้ผลทางบวกต่อหน่วยงาน/องค์กรที่รับผิดชอบ
- 7) งานที่ปฏิบัติแล้วมีผลเป็นที่ยอมรับของเพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชาและผู้รับ

บริการ

ลักษณะงานที่มีความสำคัญในระดับมาก มี 4 ลักษณะงาน ได้แก่

- 1) งานที่ปฏิบัติแล้วเป็นที่พึงพอใจแก่ผู้อื่น
- 2) งานวิชาการ/งานวิจัยพัฒนาด้านสุขภาพที่มีผลงานเป็นที่ปรากฏ
- 3) งานที่ปรากฏผลลัพธ์ของงานชัดเจน รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ
- 4) งานพัฒนาคุณภาพบริการ เช่น งานวางแผน การจัดโครงการ และจัดทำ

ประมาณ

6. ลักษณะงานด้านผลสะท้อนกลับของงานที่เกิดกับผู้ปฏิบัติ ประกอบด้วย 8 ลักษณะงาน

ลักษณะงานที่มีความสำคัญในระดับมากที่สุด มี 5 ลักษณะงาน ได้แก่

- 1) งานที่มีความมั่นคง
- 2) งานที่มีความปลอดภัยต่อตนเอง
- 3) งานที่ทำให้มีโอกาสดำเนินงานในหน้าที่การงาน
- 4) งานที่ปฏิบัติแล้วได้รับค่าตอบแทน/สวัสดิการที่เหมาะสมและเป็นธรรม
- 5) งานที่ส่งเสริมให้ได้รับการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

ลักษณะงานที่มีความสำคัญในระดับมาก มี 3 ลักษณะงาน ได้แก่

- 1) งานที่ปฏิบัติแล้วได้รับการยกย่อง/ชมเชยจากเพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชาและผู้รับบริการ
- 2) งานที่สอดคล้องกับเจตคติและความเชื่อของตนเอง
- 3) งานที่เปิดโอกาสให้ได้รับการอบรม ดูงานหรือฝึกปฏิบัติงานในต่างประเทศ

ผู้รับบริการ

การอภิปรายผลการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาลักษณะงานที่พึงประสงค์ของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลศูนย์ ที่สอดคล้องกับสถานการณ์และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของระบบสุขภาพไทยในอนาคต

ผลการวิเคราะห์ลักษณะงานที่พึงประสงค์ของพยาบาลวิชาชีพ ตามความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นมุมมองของพยาบาลไทย พบว่าสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี ลักษณะงานที่ก่อให้เกิด

เกิดแรงจูงใจในการทำงาน (Core job characteristics) ของ Hackman and Oldham 5 ด้าน คือ 1) ลักษณะงานด้านความมีทักษะที่หลากหลาย 2) ลักษณะงานด้านความสำคัญของงาน 3) ลักษณะงานด้านความมีเอกลักษณ์ของงาน 4) ลักษณะงานด้านความมีเอกสิทธิ์ในการทำงาน และ 5) ลักษณะงานด้านผลสะท้อนกลับของงานจากตัวงาน/ผู้รับผลงาน/ผู้ร่วมงาน ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้ สอดคล้องกับการศึกษาของ Roedel and Nystrom (1988) ที่ทำการศึกษาลักษณะงานการพยาบาล กับความพึงพอใจในงาน พบว่า ลักษณะงานด้านความมีเอกลักษณ์ของงาน ความมีเอกสิทธิ์ในการทำงานและผลสะท้อนกลับของงาน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในงานของพยาบาล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในขณะที่รุ่งนภา พูลนารถ (2542) ได้ศึกษาคุณลักษณะของงานและความพึงพอใจในงานของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลพญาไท 2 พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ที่มีความสามารถในการทำนายความพึงพอใจในการทำงานมาจากคุณลักษณะงานด้านความมีทักษะที่หลากหลาย ผลสะท้อนกลับของงานและความมีเอกสิทธิ์ในการทำงาน

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังได้ลักษณะงานที่เป็นข้อค้นพบที่แตกต่างจาก Hackman and Oldham อีก 1 ด้าน คือ ด้านที่ 6 ผลสะท้อนกลับของงานที่เกิดกับผู้ปฏิบัติ ซึ่งผลการวิจัยที่ได้สอดคล้องกับ สุภาเพ็ญ ปาณะวัฒนพิสุทธิ์ (2539) ที่ศึกษาความพึงพอใจในงานและการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลชุมชน เขต 8 พบว่า ความพึงพอใจในงานโดยรวมของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลชุมชน เขต 8 อยู่ในระดับปานกลาง โดยความพึงพอใจด้านความรับผิดชอบอยู่ในระดับสูง ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ลักษณะงานและความก้าวหน้าในงานอยู่ในระดับปานกลาง และความพึงพอใจด้านค่าตอบแทน การนิเทศงาน สภาพการทำงานและความมั่นคงปลอดภัยในงานอยู่ในระดับปานกลาง

จากผลการวิเคราะห์ลักษณะงานที่พึงประสงค์ของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลศูนย์ ตามความคิดเห็นที่สอดคล้องตรงกันของผู้เชี่ยวชาญ และเป็นลักษณะงานที่มีความสำคัญในระดับมากที่สุด ประกอบด้วยลักษณะงาน 6 ด้าน มีจำนวน 48 ลักษณะงาน รายละเอียดจะได้นำเสนอเป็นประเด็นอภิปราย เป็นรายด้าน ตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. ลักษณะงานด้านความมีทักษะที่หลากหลาย

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่า ลักษณะงานที่พึงประสงค์ของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลศูนย์ ที่สอดคล้องกับสถานการณ์และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของระบบสุขภาพไทย ในอนาคตจะต้องเป็นงานที่ทำทลายความสามารถ และใช้ทักษะ ความชำนาญหลาย ๆ ด้าน ตลอดจนองค์ความรู้ ศาสตร์ และศิลปะทางการแพทย์ที่ตรงกับความรู้ ความสามารถ ความรับผิดชอบ ประกอบกับงานนั้นต้องมีส่วนในการส่งเสริม ให้มีการศึกษา พัฒนาศักยภาพของตนเองอยู่ตลอด

เวลา ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ สมหมาย หิรัญนุช (2541 : 21) ที่กล่าวถึงยุทธศาสตร์การปรับระบบงานทางการแพทย์พยาบาลในยุคประหยัดว่า พยาบาลจะต้องสามารถวิจัย คาดการณ์ การเกิดปัญหาที่คุกคามความปลอดภัยในชีวิต และให้การช่วยเหลือได้ทันท่วงที ด้วยบริการที่ถูกเทคนิค มีจริยธรรมและเมตตาธรรม ประกอบกับการศึกษาของ Vestal (1989 : 29) ที่พบว่าพยาบาลวิชาชีพ จะต้องการการปฏิบัติงานในสิ่งแวดล้อมการทำงานที่ท้าทาย ในขณะที่สภาการพยาบาล (2543 : 76-77) ได้กล่าวว่า พยาบาลที่ปฏิบัติงานในระดับตติยภูมิและตติยภูมิ ต้องใช้เทคโนโลยีการรักษาและการพยาบาลที่มีความหลากหลายและซับซ้อน ซึ่งต้องเสี่ยงต่ออันตรายทั้งแก่ผู้ป่วยและตนเอง และได้กำหนดทิศทางการปฏิรูประบบบริการพยาบาล ในระดับตติยภูมิและตติยภูมิ ให้มีระบบการปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานและการพยาบาลขั้นสูงที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้สอดคล้องกับระบบบริการสุขภาพไทยที่พึงประสงค์ในอนาคต โดยกำหนดภาระงานของบุคลากรพยาบาลให้เหมาะสมและตรงตามบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ รวมถึงกำหนดความรับผิดชอบของพยาบาลต้องเป็นผู้มีความรู้ ความชำนาญเฉพาะทางอย่างชัดเจน ครอบคลุมบทบาทการดูแลผู้ป่วยและครอบครัวโดยตรง ตลอดจนการให้คำปรึกษา การสอน ให้บริการวิชาการ วิจัย การจัดการเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วย และจัดระบบที่สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติการพยาบาลและทักษะเฉพาะของพยาบาลทุกระดับ

2. ลักษณะงานด้านความสำคัญของงาน

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่า ลักษณะงานที่พึงประสงค์ของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลศูนย์ ที่สอดคล้องกับสถานการณ์และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของระบบสุขภาพไทยในอนาคต จะต้องเป็นงานที่เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการกำหนดข้อปฏิบัติต่างๆ ในการพัฒนา โดยมิชอบเขตและตั้งเป้าหมายเชิงพัฒนาไว้อย่างชัดเจน รวมถึงมีโอกาสสร้างสัมพันธภาพเชิงบำบัด วางแผน ปรับพฤติกรรม แบบแผนการดำเนินชีวิต เพื่อป้องกันการเจ็บป่วยซ้ำ และส่งเสริมสุขภาพทั้งในภาวะเจ็บป่วยเรื้อรังและกลุ่มเสี่ยงต่อการเจ็บป่วย โดยได้รับการพิทักษ์สิทธิ/มีกฎหมายวิชาชีพรองรับในการให้การพยาบาล ตลอดจนต้องเป็นงานที่แสดงถึงจริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ เคารพในสิทธิผู้ป่วยและงานบริการด้านวิกฤต/ฉุกเฉิน ช่วยเหลือผู้ป่วยให้ได้รับความปลอดภัย

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับสภาการพยาบาล (2543 : 44-45) ที่ได้ดำเนินการศึกษาเกี่ยวกับงานการพยาบาลผู้ป่วยในภาวะวิกฤต/ฉุกเฉิน ในสถานบริการสุขภาพระดับตติยภูมิและตติยภูมิ พบว่า มี 7 ประเภทงาน ได้แก่ ประเมินสุขภาพและตรวจร่างกาย ให้การรักษาเบื้องต้นและแก้ไขปัญหาสุขภาพ ป้องกันภาวะแทรกซ้อนและปัญหาจากการรักษา ให้ยาและวัคซีนเพื่อป้องกันปัญหาสุขภาพ ให้ยาและทำกิจกรรมเพื่อช่วยฟื้นคืนชีพ ติดต่อประสานงานและ/หรือตัดสินใจเพื่อการรับและส่งต่อผู้ป่วยโดยมีการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย/ครอบครัว ด้วยการมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลที่ถูกต้อง

ในการตรวจรักษาและสนับสนุนให้มีโอกาสและทางเลือกในการรักษาพยาบาลตามสิทธิผู้ป่วย และ จัดเหตุการณ์ที่จะทำให้เกิดความเสี่ยงต่ออันตรายของสุขภาพจากการรักษาพยาบาล ตลอดจน ประสานประโยชน์ในเรื่องค่าใช้จ่าย และบริการที่ควรได้รับอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม (สภาการ พยาบาล, 2543 : 76)

งานที่อยู่บนพื้นฐานของข้อมูลและความเป็นจริง เนื่องจากการปฏิบัติกิจกรรมการ พยาบาลของชุมชน จะต้องเน้นการตัดสินใจบนพื้นฐานข้อมูลที่เป็นจริงและจากความต้องการของ ชุมชน (พลสุข หิงคานนท์, 2541 : 26)

งานที่ให้บริการสุขภาพด้วยความเสมอภาค การสร้างความเสมอภาคทางด้านสุขภาพ โดยทุกคนมีสิทธิเสมอภาคกันในการได้รับการคุ้มครองด้านสุขภาพ การเข้าถึงบริการสุขภาพและ การใช้ทรัพยากรสาธารณสุขของรัฐ ซึ่งผลการวิจัยนี้มีความสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนา สุขภาพของแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 9

3. ลักษณะงานด้านความมีเอกลักษณ์ของงาน

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่า ลักษณะงานที่พึงประสงค์ของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลศูนย์ ที่สอดคล้องกับสถานการณ์และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของระบบสุขภาพไทย ในอนาคต จะต้องเป็นงานที่มีการวิเคราะห์แบบองค์รวม โดยผสมผสานการปฏิบัติการพยาบาลทั้ง 4 มิติ คือ ส่งเสริม ป้องกัน รักษา และฟื้นฟูสุขภาพ และตอบสนองมาตรฐานวิชาชีพ รวมถึงเป็นผู้ จัดบริการด้านสุขภาพของบุคคล ครอบครัว/ชุมชน ในระดับผิชอบอย่างชัดเจน ต่อเนื่องและเป็น รูปธรรม กล่าวคือ การดูแลบุคคลแบบองค์รวมและกระบวนการพยาบาล ถือเป็นเอกลักษณ์ของ วิชาชีพ ซึ่งกิจกรรมการพยาบาลที่ปฏิบัติจะต้องแสดงถึงความรับผิดชอบต่อพยาบาลใน 4 บทบาท คือ การส่งเสริมสุขภาพ (health promotion) การป้องกันการเกิดโรค (prevention) การฟื้นฟูสุขภาพ (rehabilitation) และการรักษาพยาบาล (cure & care) (ทัศนีย์ ทองประทีปและเบ็ญจา เตากล้า, 2543 : 4) หากแต่แนวคิดหลักของการพัฒนาสุขภาพจะมุ่งเน้นการส่งเสริมสุขภาพมากกว่าการรักษา พยาบาล ซึ่งใช้ทรัพยากรน้อยกว่าและตอบสนองนโยบาย “สุขภาพดีด้วยต้นทุนต่ำ” “Good health at low cost” (สมหมาย หิรัญนุช, 2541 : 16) ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (2544 : 42) ในยุทธศาสตร์ที่ 1 : เร่งสร้างสุขภาพเชิงรุก โดยเร่งรัดการปรับระบบ/ส่งเสริม นวัตกรรมและมาตรการเพื่อการส่งเสริมสุขภาพและควบคุมป้องกันโรค ในขณะที่สมหมาย หิรัญ นุช, 2541 : 20) ได้กล่าวเพิ่มเติมถึงการปรับระบบด้านการบริการพยาบาลในยุคประหยัดว่า ต้องใช้กล วิธีของการบริการเชิงรุก (Proactive) โดยเน้นให้เกิดการดูแลต่อเนื่อง (Continue Care) ระหว่าง สถานบริการและชุมชน และระหว่างชุมชนกับสถานบริการ ประกอบกับ สภาการพยาบาล (2543 : 77) ได้กำหนดทิศทางการปฏิรูประบบบริการพยาบาลในระดับทุติยภูมิและตติยภูมิเกี่ยวกับการจัด ระบบบริการพยาบาลให้มีระบบการปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานและการพยาบาลขั้นสูงที่มีประสิทธิ

ภาพ โดยการจัดให้พยาบาลรับผิดชอบเป็นเจ้าของผู้ป่วย (Primary care nursing) หรือเป็นผู้จัดการ เฉพาะกรณี (Case management) เพื่อสามารถให้การดูแลแบบองค์รวม ต่อเนื่อง ลดค่าใช้จ่าย

งานที่มีการปฏิบัติในลักษณะร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมประเมินและร่วม พัฒนา ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับทิศทางการปฏิรูปแรงจูงใจแก่บุคลากรพยาบาลที่สภาการ พยาบาล (2543 : 67) กำหนดไว้ว่า ให้โอกาสพยาบาลได้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และ วางแผน และร่วมตัดสินใจในการปฏิบัติงาน

งานที่มีโอกาสได้ทำเป็นทีมสหสาขาวิชาชีพ เป็นการประสานความร่วมมือของ บุคลากรในการให้บริการสุขภาพ ทั้งนี้เนื่องจาก การเจ็บป่วยของประชาชนส่วนใหญ่จะเป็นการแก้ ไขปัญหาที่ค่อนข้างยากและซับซ้อน จำเป็นต้องใช้ความรู้ ความเชี่ยวชาญของทีมงานสหสาขา (Multidisciplinary Team) เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ แก้ไขปัญหาของผู้ป่วยอย่างรวดเร็วและครอบคลุม (สมหมาย หิรัญนุช, 2541 : 21)

4. ลักษณะงานด้านความมีเอกสิทธิ์ในการทำงาน

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่า ลักษณะงานที่พึงประสงค์ของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลศูนย์ ที่สอดคล้องกับสถานการณ์และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของระบบสุขภาพไทย ในอนาคต จะต้องเป็นงานที่ใช้กระบวนการตัดสินใจ ให้อิสระในการคิดสร้างสรรค์งานใหม่ ออก แบบระบบ/Integrate งาน กำหนดรูปแบบทางการพยาบาลให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจ สังคม ปัจจุบัน และผนวกความเป็นมาตรฐานวิชาชีพกับเทคโนโลยีสารสนเทศใหม่ ๆ ซึ่งสภาการพยาบาล (2543 : 41) ได้ดำเนินการศึกษาพบว่า พยาบาลที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลระดับตติยภูมิและตติย ภูมิ จะมีการค้นหาวิธีการใหม่ ๆ เพื่อประสิทธิภาพการบริการร้อยละ 49.10 และ Friedrich (2001 : 27) ยังได้กล่าวว่า สิ่งแวดล้อมการทำงานที่ทำให้พยาบาลเกิดความพึงพอใจในงาน คือ ความมีเอก สิทธิ์ มีอิสระในการตัดสินใจ การมีอิสระในการปฏิบัติการพยาบาลที่อยู่ในขอบเขตความรับผิดชอบของวิชาชีพ ซึ่งการมีเอกสิทธิ์ในวิชาชีพนั้น จะทำให้พยาบาลเกิดความภาคภูมิใจ มองเห็นคุณค่า ของตนเองและพึงพอใจในงานที่ทำ งานวิจัยต่าง ๆ พบว่าความรู้สึกรู้สึกอิสระในการปฏิบัติการ พยาบาลเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่จะดึงพยาบาลที่มีคุณภาพไว้ในวิชาชีพ (สมจิต หนูเจริญกุล, 2540 : 1)

งานที่ผู้ปฏิบัติได้รับการเสริมพลังอำนาจจากผู้บังคับบัญชา องค์กรผู้บริหารการ พยาบาลแห่งสหรัฐอเมริกาได้กล่าวว่า พยาบาลต้องการให้ผู้บังคับบัญชายอมรับและรับฟังพวกเขา (Friedrich, 2001 : 27) ซึ่งเป็นการเสริมพลังอำนาจในงาน จากการศึกษาของกุลวดี มุทุมมและ คณะ (2543 : 59) เรื่องการเสริมสร้างพลังอำนาจในงานและสมรรถนะในการปฏิบัติการพยาบาล ของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลระดับตติยภูมิ พบว่า การเข้าถึงโครงสร้างงานที่มีการเสริม สร้างพลังอำนาจ และสมรรถนะในการปฏิบัติการพยาบาล มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งทำให้พยาบาลมีโอกาสได้ปฏิบัติงานที่ทำทายความสามารถและรับรู้ว่าตนเองมีสมรรถนะในการปฏิบัติการพยาบาล

งานบันทึกทางการพยาบาลที่ครบถ้วน ถูกต้อง ทันเวลา เป็นปัจจุบัน และงานที่ต้องผนวกความเป็นมาตรฐานวิชาชีพกับเทคโนโลยีสารสนเทศใหม่ ๆ ในปัจจุบัน การบันทึกทางการพยาบาลเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินคุณภาพทางการพยาบาลด้านกระบวนการ (Processes) และเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสื่อสารระหว่างทีมสุขภาพ รวมถึงเป็นเครื่องยืนยันว่าผู้รับบริการได้รับการบริการจากผู้มีความรู้ ความสามารถตามหลักการที่ได้มาตรฐานทางการพยาบาล มีความปลอดภัย และได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่องแบบองค์รวม ตลอดจนบันทึกทางการพยาบาลยังเป็นหลักฐานทางกฎหมายตามกรอบแห่งจรรยาบรรณวิชาชีพ ซึ่งการบันทึกจะต้องบันทึกเหตุการณ์จริง บรรยายสภาพ ไม่ซับซ้อน สะท้อนถึงการใช้กระบวนการพยาบาลและหน้าที่ความรับผิดชอบของพยาบาล (ทัศนีย์ ทองประทีป และเบญญา เตากล่ำ, 2543 : 1-5) ทั้งนี้ วังจันทร์ เพชรพิเชฐเชียร (2540 : 10) กล่าวว่า บันทึกทางการพยาบาลได้มีการนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในการเก็บข้อมูลและบันทึกทางการพยาบาล (Nursing Information System) ซึ่งพบว่ามีประโยชน์ คือ อ่านง่าย ทำให้พยาบาลมีเวลาให้กับผู้ป่วยมากขึ้น และมีส่วนช่วยให้คุณภาพการพยาบาลดีขึ้น โดยคอมพิวเตอร์จะบันทึกข้อมูลอย่างสมบูรณ์ ถูกต้อง มีระบบเตือน/บอก เมื่อมีสิ่งผิดปกติเกิดขึ้น มีระบบช่วยการตัดสินใจ และระบบติดต่อกับแหล่งข้อมูลอื่น และข้อมูลทางวิชาการได้

งานสอน ให้ความรู้ แนะนำถึงสาเหตุปัญหาและการปฏิบัติในการดูแลสุขภาพแก่ผู้รับบริการ งานสอนและชี้แนะผู้ป่วย/ครอบครัวเป็นบทบาทที่สำคัญ ที่จะมีส่วนช่วยในการฟื้นฟูจากความเจ็บป่วยและช่วยให้ผู้ป่วยเผชิญกับความเจ็บป่วยและสามารถดูแลตนเองได้ (สมจิต หนูเจริญกุล, 2540 : 3) ซึ่งจริยาวัตร คมพยัคฆ์ (2542 : 1-3) กล่าวถึงการสอนสุขภาพว่าเป็นการพยาบาลเป็นบทบาทอิสระที่พยาบาลสามารถกระทำได้ทุกเวลา ทุกสถานที่และสถานการณ์ และพยาบาลทุกคนควรปฏิบัติควบคู่ไปกับกิจกรรมการพยาบาลอื่น ๆ เพื่อให้บุคคลเกิดการตัดสินใจ สร้างทัศนคติ เปลี่ยนแปลงค่านิยมและพฤติกรรมไปในทางที่พึงประสงค์ ประกอบกับสภาการพยาบาล (2543 : 75) ได้กำหนดทิศทางการปฏิรูประบบบริการการพยาบาลในระดับทุติยภูมิและตติยภูมิ โดยให้พยาบาลจำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพของผู้ป่วยและญาติ/ผู้ดูแล เพื่อให้สามารถดูแลตนเองได้อย่างเหมาะสม กลวิธีหนึ่ง ก็คือ การสอน และชี้แนะ เพื่อพัฒนาทักษะ ปรับ/สร้างพฤติกรรมใหม่ เพื่อส่งเสริมสุขภาพและมีให้เกิดภาวะเจ็บป่วยซ้ำ และสามารถใช้องค์ความรู้ที่มีในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม

5. ลักษณะงานด้านผลสะท้อนกลับของงานจากตัวงาน/ผู้รับผลงาน/ผู้ร่วมงาน

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่า ลักษณะงานที่พึงประสงค์ของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลศูนย์ ที่สอดคล้องกับสถานการณ์และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของระบบสุขภาพไทย

ในอนาคต จะต้องเป็นงานที่มองเห็นผลลัพธ์ ตอบสนองเป้าหมายร่วมและสอดคล้องกับนโยบายของโรงพยาบาลและรัฐบาล รวมถึงมีผลเป็นที่ยอมรับของเพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชาและผู้รับบริการ การให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) แก่ผู้ปฏิบัติงาน จะทำให้ผู้ปฏิบัติทราบถึงผลงาน ความสามารถในการปฏิบัติงาน เพื่อนำมาปรับปรุงและประเมินผลงานให้ดีขึ้นและยังเป็นการเสริมสร้างพลังอำนาจให้กับบุคลากรในองค์กรอีกด้วย (Tracy, 1990 อ้างถึงใน บุญใจ ศรีสถิตย์นรากร, 2539 : 5)

6. ลักษณะงานด้านผลสะท้อนกลับของงานที่เกิดกับผู้ปฏิบัติ

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่า ลักษณะงานที่พึงประสงค์ของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลศูนย์ ที่สอดคล้องกับสถานการณ์และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของระบบสุขภาพไทย ในอนาคต จะต้องเป็นงานที่ส่งผลกับผู้ปฏิบัติ ทั้งความมั่นคง ปลอดภัย โอกาสก้าวหน้าในหน้าที่ การงาน และการศึกษาต่อ ตลอดจนได้รับค่าตอบแทน/สวัสดิการที่เหมาะสมและเป็นธรรม ซึ่งประเด็นเดียวกันนี้สภาการพยาบาลได้ดำเนินการศึกษาการปฏิบัติการพยาบาลของพยาบาล จำนวน 1,818 คน ที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานบริการสุขภาพทั้งในระดับปฐมภูมิ ทุติยภูมิและตติยภูมิ พบว่าการปฏิบัติงานของพยาบาลมีปริมาณงานมากเกินไปที่จะทำให้สมบูรณ์ได้ 71.4 % และทำการรักษาเกินความรู้ ความสามารถที่ได้รับการเตรียมจากหลักสูตรพยาบาล 57.1% รวมถึงไม่มีโอกาสในการพัฒนาตนเอง 25 % (สภาการพยาบาล, 2543 : 47) ประกอบกับ พยาบาลที่ปฏิบัติงานในระดับทุติยภูมิและตติยภูมิต้องใช้เทคโนโลยีการรักษา และการพยาบาลที่มีความหลากหลาย ซับซ้อน ซึ่งต้องเสี่ยงต่ออันตรายทั้งแก่ผู้ป่วยและตนเอง (สภาการพยาบาล, 2543 : 76) อีกทั้งสถานการณ์ทางเศรษฐกิจเป็นผลให้ภาระงานเพิ่มมากขึ้น การหมุนเวียนพยาบาลต่อเวรน้อยลง อัตราเงินเดือน การฝึกอบรม และการให้ทุนเพื่อศึกษาต่อลดลง (กุลยา ตันติผลาชีวะ และสงศรี กิตติรัศมี ตระกูล, 2541 : 2-3) ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูล HRD (2543 : 227) พบว่า ปัญหาบุคลากรด้านสุขภาพในประเทศกำลังพัฒนาที่พบมากที่สุด คือ ค่าตอบแทนต่ำและสภาพแวดล้อมในการทำงานไม่ดี

จากสภาพการณ์นี้ทำให้สภาการพยาบาลพัฒนาเพื่อหาทิศทางปฏิรูปแรงจูงใจแก่บุคลากรพยาบาล โดยกำหนดค่าตอบแทนที่เป็นธรรมและเท่าเทียมแก่บุคลากรพยาบาลที่ปฏิบัติงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานที่มีลักษณะเสี่ยงและงานที่ปฏิบัติในชุมชน ถิ่นทุรกันดาร จัดสวัสดิการโดยเฉพาะ บ้านพักอาศัยที่สะดวก ปลอดภัย แก่บุคลากรพยาบาลที่ปฏิบัติงานในชุมชนและถิ่นทุรกันดาร รวมไปถึง ขยายโอกาส ความก้าวหน้าในตำแหน่ง หน้าที่ และจัดโอกาสให้บุคลากรพยาบาลในชุมชนได้ศึกษาต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานและเพิ่มโอกาสความก้าวหน้าในวิชาชีพ ในทำนองเดียวกัน Friedrich (2001 : 27) ได้กล่าวถึงองค์กรผู้บริหารการพยาบาลแห่งสหรัฐอเมริกาว่า พยาบาลต้องการได้รับการสนับสนุนให้มีการศึกษาต่ออย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัย ลักษณะงานที่มีความสำคัญในระดับมากที่สุด 48 ลักษณะงานนั้น เป็นลักษณะงานที่พึงประสงค์สำหรับสถานการณ์และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของระบบสุขภาพไทยในอนาคต ซึ่งผู้บริหารทางการแพทย์น่าจะได้นำไปประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงเพื่อสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้แก่พยาบาลผู้ปฏิบัติทันที

สำหรับลักษณะงานอีก 32 ลักษณะงานนั้น แม้จะมีความสำคัญในระดับมาก แต่ผู้เชี่ยวชาญก็มีความเห็นสอดคล้องกันว่า เป็นลักษณะงานที่พึงประสงค์ของพยาบาลวิชาชีพ อาจนำไปใช้ในลำดับต่อไปได้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการวิจัยแบบ Delphi Technique ในการศึกษาเรื่องนี้เป็นครั้งแรก จึงเป็นการศึกษาลักษณะงานที่พึงประสงค์ของพยาบาลวิชาชีพในภาพรวม ดังนั้น จึงควรมีการศึกษาลักษณะงานที่พึงประสงค์ของพยาบาลวิชาชีพที่เฉพาะเจาะจงระดับ และ/หรือสาขาที่ปฏิบัติงาน ในโรงพยาบาลสังกัดอื่นๆ

2. ควรมีการศึกษาสถานภาพของลักษณะงานที่พึงประสงค์ของพยาบาลวิชาชีพทั้งในสภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็น ซึ่งจะช่วยให้ทราบถึงความแตกต่างของสถานภาพของลักษณะงานและนำไปสู่การค้นหาแนวทางแก้ไขต่อไป